

Armáda antického Říma

Aleš Mučka

A. KAPALYUK
2001-IV

Ab urbe condita

Vývojové fáze antické římské armády

- Mytologická fáze (753 př. n. l. – 3. století př. n. l.)
- Občanská armáda (3. – 2. století př. n. l.)
- Profesionální armáda (1. století př. n. l. – 3. století n. l.)
- Pozdní armáda (3. století n. l. – 5. století n. l.)

Mytologická fáze

- První dochované prameny o Římské armádě pocházejí až ze 3. století př. n. l.
- Všechny starší zmínky se dnes považují za mytologii
- Romulus měl 300 válečníků jako svou osobní stráž (*celeres*)

Základní druhy vojsk

- ▣ Pěchota (infanterie)
- ▣ Jezdectvo (kavalerie)
- ▣ Námořnictvo
- ▣ Auxilia
- ▣ Technické služby

Pěchota

1. 55BC 2. 15AD 3. 100AD 4. 200AD 5. 290AD 6. 400AD

1.

2.

3.

4.

5.

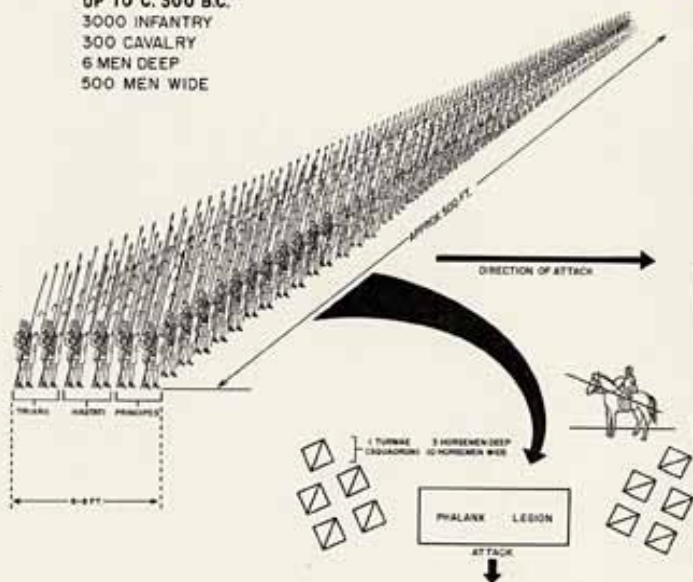

6.

Phalanx Legion

UP TO C. 300 B.C.
3000 INFANTRY
300 CAVALRY
6 MEN DEEP
500 MEN WIDE

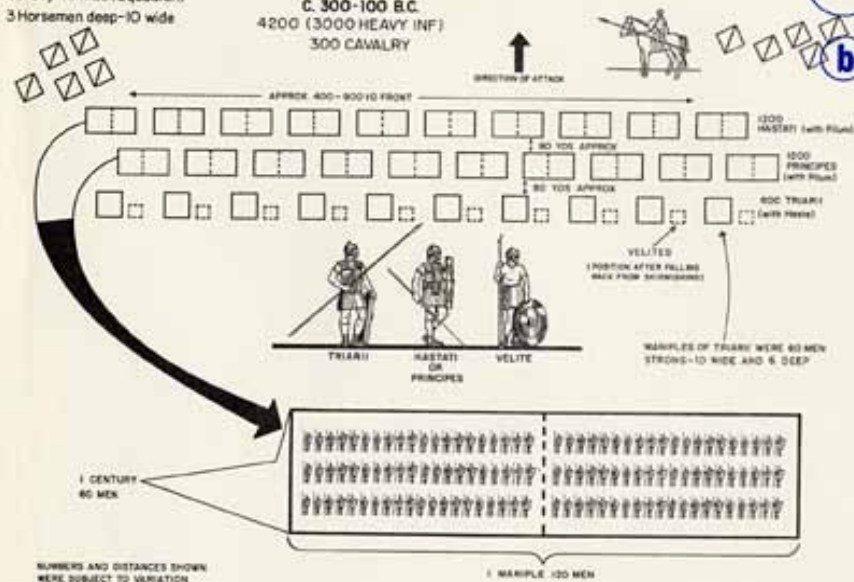
NOTE: ALL INFANTRYMEN ARMED WITH THE HASTA (LONG SPEAR)

(a)

Manipular Legion

Cavalry Turmae (Squadron)
3 Horsemen deep-10 wide

C. 300-100 B.C.
4200 (3000 HEAVY INF)
300 CAVALRY

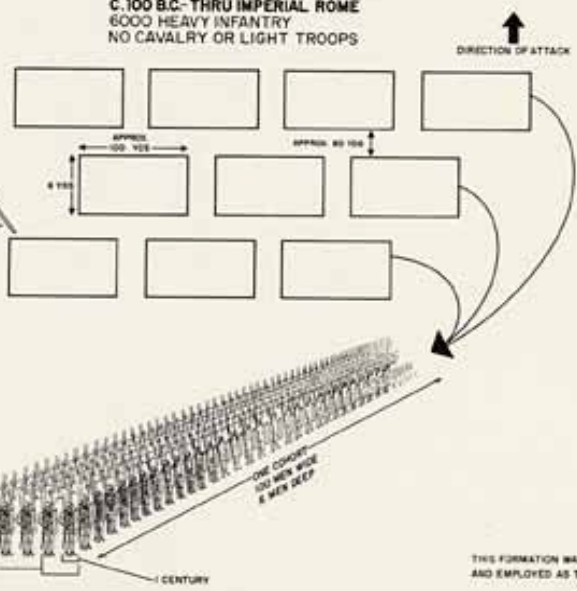

14

(b)

Cohortal Legion

C. 100 B.C.- THRU IMPERIAL ROME
6000 HEAVY INFANTRY
NO CAVALRY OR LIGHT TROOPS

THIS FORMATION WAS HIGHLY FLEXIBLE AND EMPLOYED AS THE SITUATION DICTATED.

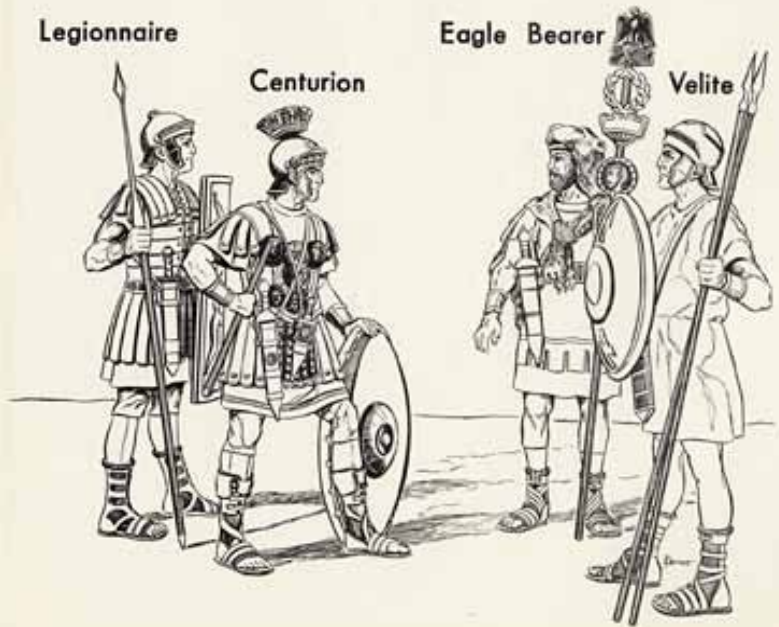
(c)

Legionnaire

Eagle Bearer

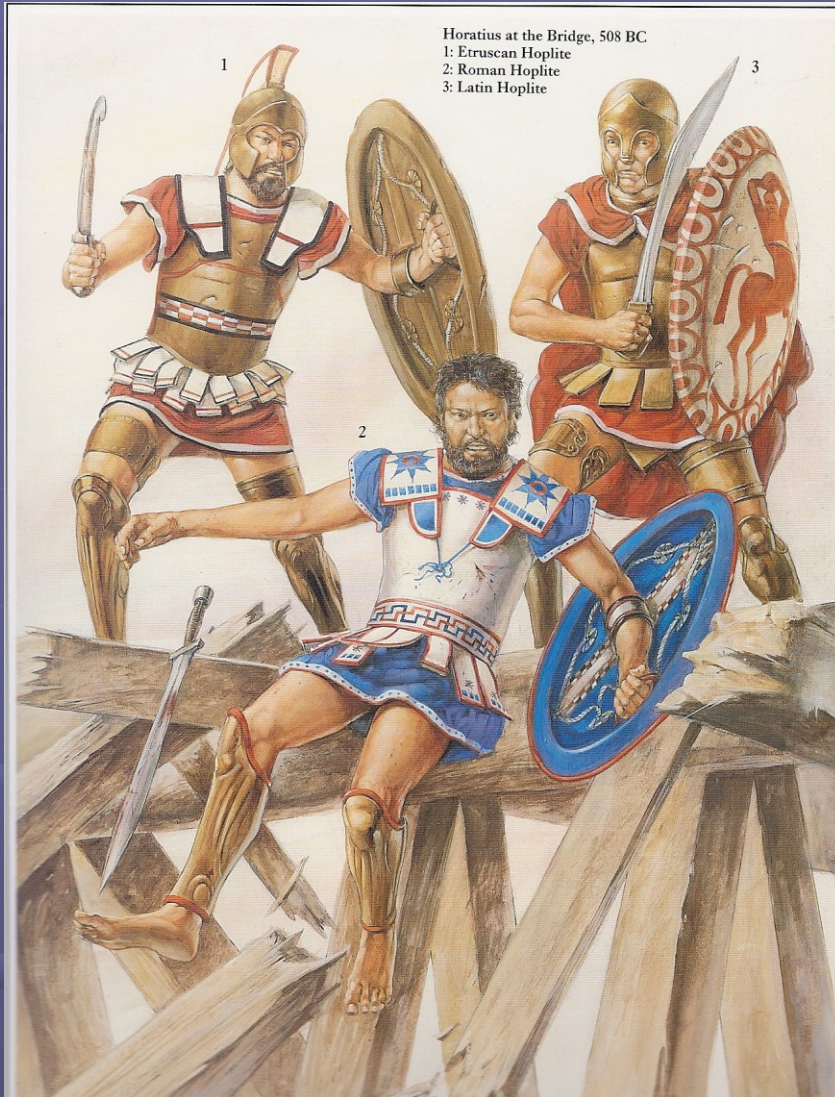
Centurion

Velite

(d)

Římská falanga

- ❑ Okopírována z antických řeckých Poleis
- ❑ Používána i římskými sousedy
- ❑ I výzbroj byla okopírována z Řecka

„Polybiova“ legie - manipuly

- Typická pro 3. – 2. století př. n. l.
- Občanská armáda – před každým tažením byla vyhlášena mobilizace
- Branci si museli zaplatit svou výzbroj a výstroj – majetkový census
- V čele legií stáli volení úředníci
- Po skončení konfliktu se vojáci vraceli ke svým občanským povoláním

Struktura republikánské armády

Každá legie měla 4200 pěšáků a 300 jezdců a tvoří ji 3 samostatné útvary:

■ první linie (*hastati*) – 1 200 mužů

■ druhá linie (*principes*) – 1 200 mužů

■ třetí linie (*triarie*) – 600 mužů

Základní organizační jednotkou byl **manipul** (120 mužů rozdělných do dvou centurií po 60 mužích)

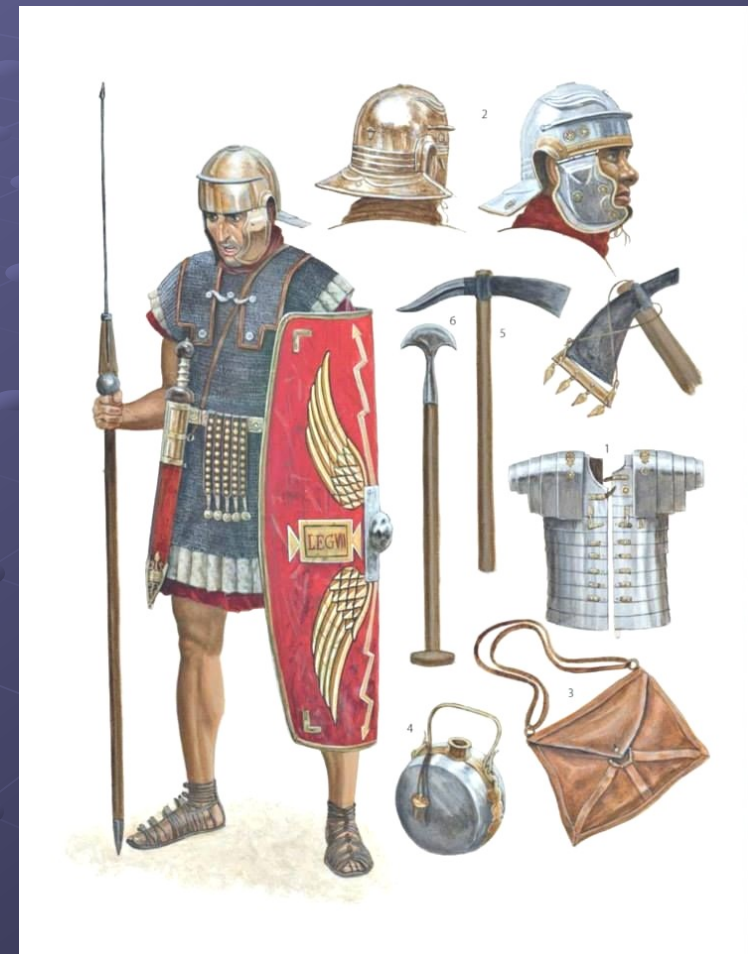
Mariovy reformy

- Gaius Marius (157 – 86 př. n. l.)
- Vytvoření profesionální armády
- Chudí bezzemci nedostávali od států půdu, ale získali zaměstnání v armádě
- Výzbroj a výstroj jim platila státní pokladna
- Po skončení tažení vojáci zůstávali ve službě a brali pravidelně žold
- I důstojnický sbor byl profesionalizován

Nová legie

- Centurie byla posílena na 80 mužů, tudíž manipul tvořilo zhruba 160 vojáků
- Ze 3 manipulů byla vytvořena nová jednotka **kohorta** (480 mužů), která může operovat jako samostatný bojový útvar
- Legii tvořily 1. kohorta (800 vojáků) a 9 dalších (každá po 480 mužích)
- V každé legii bylo okolo 5 000 pěšáků a jen 120 jezdců

Římský pěšák

Základní pěchotní výzbroj

- ▣ *pilum* – necelé dva metry dlouhý oštěp
- ▣ *gladius* – krátký sečný a bodný meč
- ▣ *pugio* – krátká dýka
- ▣ ochranná zbroj, přilba a štít (*scutum*)

Jezdectvo

Na koni Říman nebojuje

- V občanské armádě měla každá legie 300 jezdců rozdělených do 10 *turmae* (veleli 3 *decuriones* a 7 dalších kavaleristů)
- Po Mariových reformách měla každá legie jen malý jezdecký oddíl (120 mužů)
- Kavalerii dodávali spojenci (*auxilia*)

Námořnictvo

Římané nemají rádi válku na moři

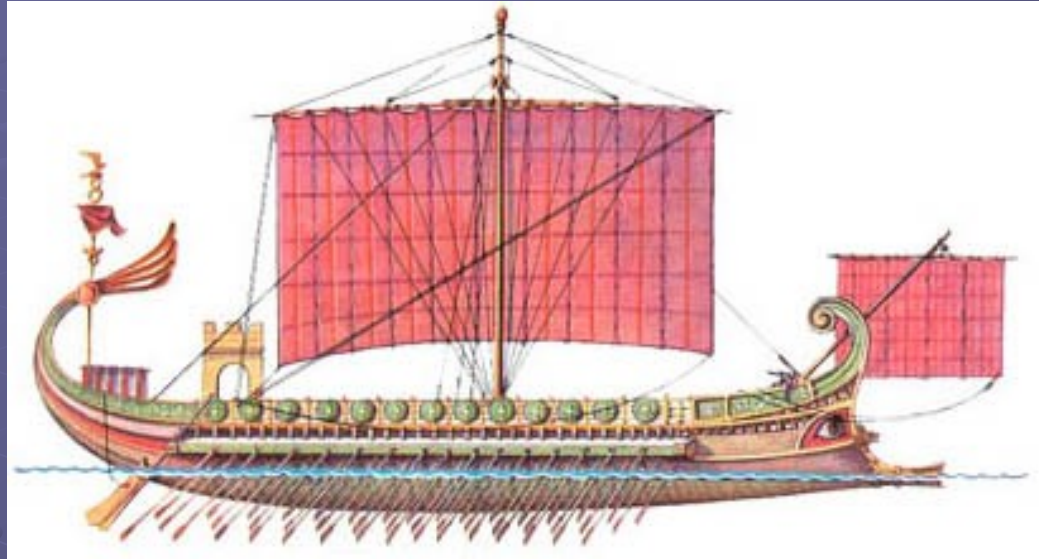
- Římská republika zřídila až v roce 311 př. n. l. instituci dvou úředníků (*duoviri* nebo *diuumviri*) – každý velel flotile 10 lodí
- Roku 265 př. n. l. došlo ke střetu s námořní velmocí Kartágem
- Během roku 261 př. n. l. vybudovali Římané impozantní flotilu 100 quinquerém a 20 trirém a na hlavu porazili Kartagince

Quinqueréma (pětiveslice)

- těžkopádná a pomalá
- posádku tvořilo 300 námořníků a 120 příslušníků námořní pěchoty
- hlavní bojové plavidlo Římské flotily

Triréma (trojveslice)

- malá ale rychlá
- dosahovala rychlosti až 8 uzlů
- okopírována z řecké triéry
- nepoužíval se tak často jako quinqueréma

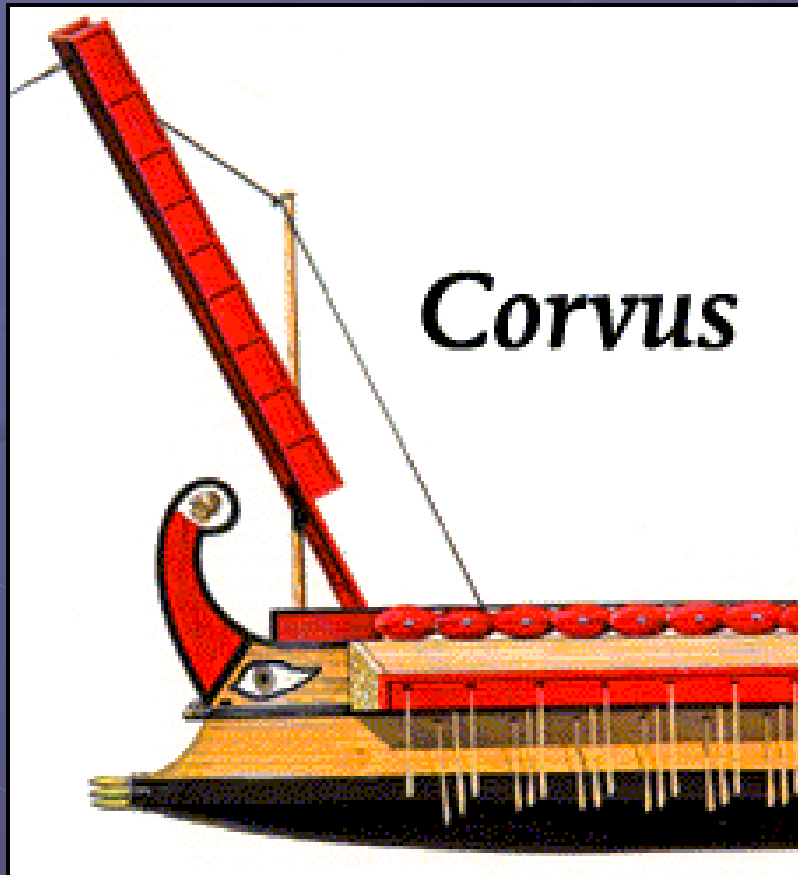
Římská námořní taktika

- Okopírována z antického Řecka
- Každá římská válečná loď byla vybavena bodcem (*rostrum*) pro taranování nepřítele
- V roce 260 př. n. l. Římané v námořní bitvě u Mylae poprvé použili speciální druh lávky ovládané kladkou s kovovými železnými hroty na jednom konci (*corvus*)

Taranování

Corvus v akci

Auxilia

Co je to auxilia?

- Jednalo se o „spojence“ Říma, kteří mu poskytovali své vlastní vojáky pro plnění různých speciálních funkcí
- Tvořili jízdní, pěší i smíšené jednotky
- Původně je tvořily kmeny obývající Apeninský poloostrov
- Díky následné územní expanzi a po tzv. Spojenecké válce (90 – 88 př. n. l.) se do auxilií dostala i další etnika

Řím potřebuje kavalérii

- Po Mariových reformách měla legie jen 120 jezdců, ale potřebovala jich víc
- Tradiční jízdní oddíly po 512 mužích se nazývaly *aly* (velí *praefectus*) a členily se na *turmae* s 32 kavaleristy (v čele byl *decurio*), ale existovaly i větší
- V *alách* působili klasičtí jezdci nebo jízdní lučištníci

C: Auxiliary trooper and equipment

Jen těžká pěchota patří Římu

- Mariovy reformy vyřadily z profesionální armády lehkou pěchotu (*velites*)
- Legie ji ale potřebovaly pro ochranu svých křídel během bitvy
- Vojáci v auxiliích vytvářeli *kohorty* (velel *praefectus* nebo *tribunus militum*), které se dělily na *centuriae* (v čele byl *centurio*)
- Rovněž tvořily smíšené *kohorty* (tvořily je *turmae* i *centuriae*)

Hlavní funkce auxilií

- Poskytovali Římské armádě netradiční typy zbraní (lukostřelci, střelci z praků, pěšáci s delšími oštěpy atd.)
- Jednotky auxilií měly stejný výcvik a používaly podobnou strategii jako římské legie, které podporovaly
- Vždy byly početně slabší než kompletní legie, aby se nemohly vzbouřit

Technické služby

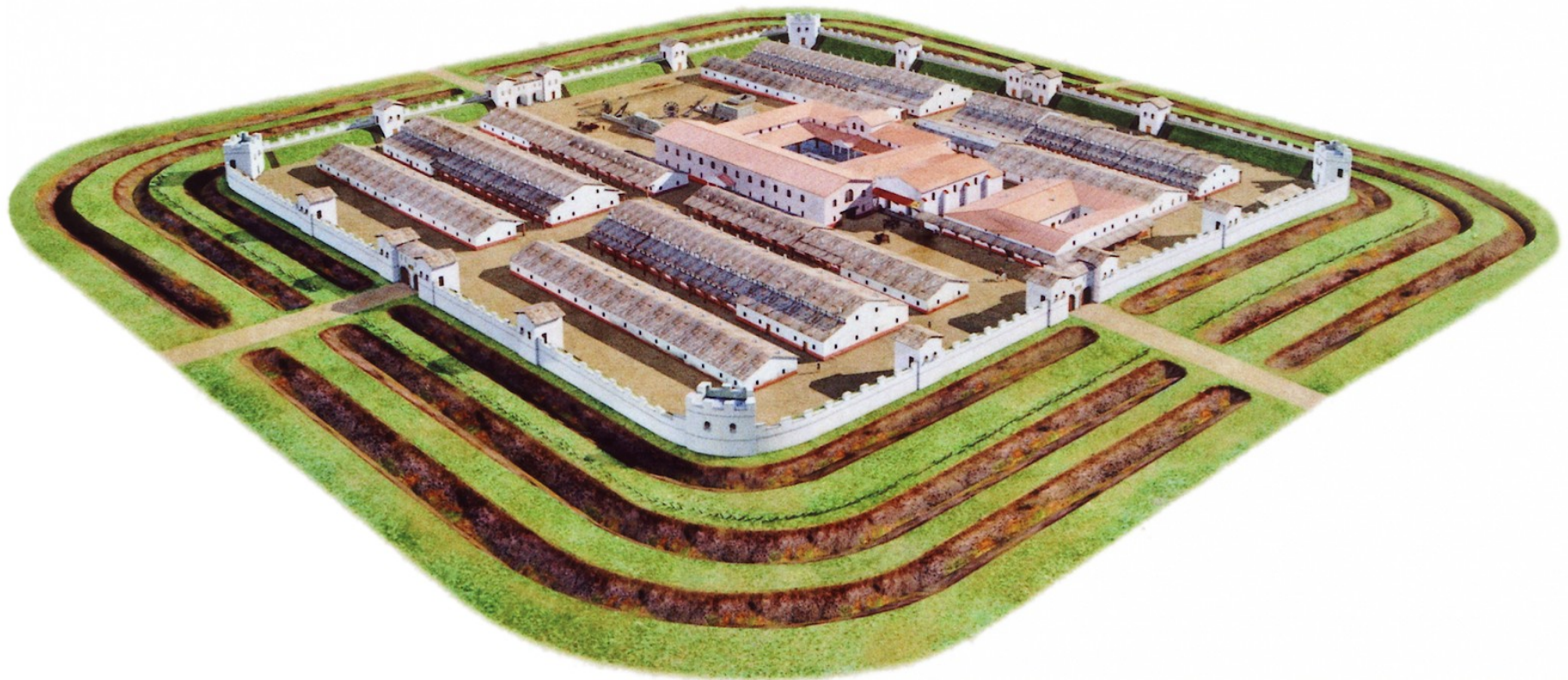

Někteří Římané zůstávají v týlu

- ▣ lékař (*medicus*), který působil v lazaretu
- ▣ Různí odborníci a řemeslníci především pro stavby mostů, opevnění atd.

Tábory římských legií

Římské pevnosti

- Do období raného císařství (počátek našeho letopočtu) si legie budovaly jen dočasné tábory na přezimování (*hiberna*)
- Císařství ale potřebovalo stálé vojenské jednotky ve svých provinciích
- Začaly se budovat kamenné pevnosti, kde vojáci trávili většinu své vojenské služby
- I římské auxilie měly své vlastní tábory

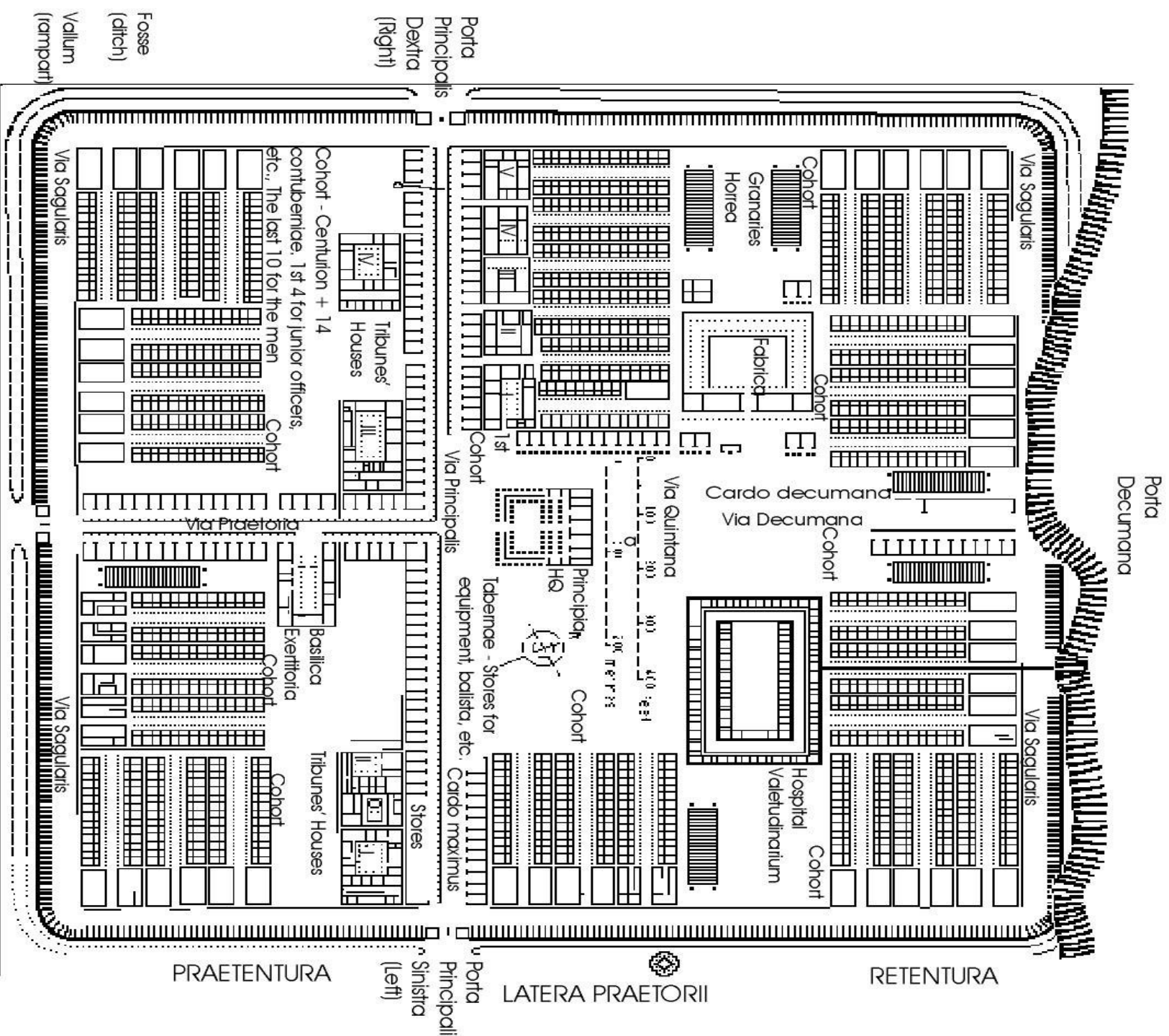
Pochodový tábor

Stálý tábor

INCHTUTHIL ROMAN FORTRESS (SCOTLAND)

Porta

Decumana

Via Sagularis

Via Sagularis

RETENTURA

Cardo decumana
Via Decumana

Via Quintana

LATERA PRAETORII

Via Principalis

Porta
Principalis
Sinistra
(left)

Porta
Principalis
Dextra
(Right)

Cohort - Centurion + 14

contubernia, 1st 4 for junior officers,
etc., The last 10 for the men

Cohort

Basilica

Tribunes' Houses

PRAETENTURA

Fosse
(ditch)

Vallum
(rampart)

Via Sagularis

Via Sagularis

Porta
Praetoria

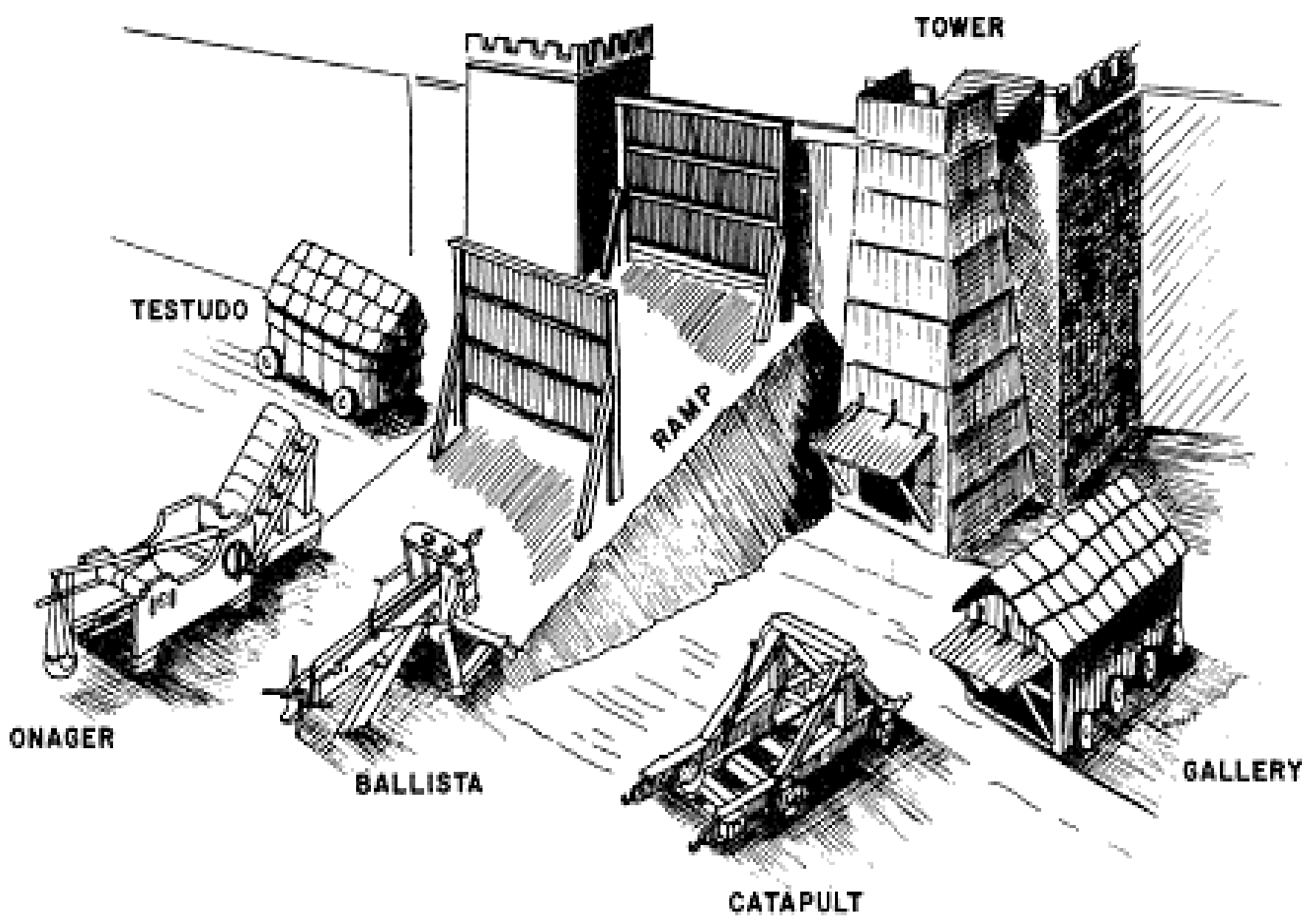
ere should be houses for six tribunes (one tribunus laticlavus and five tribuni angusticlavii) but only four are shown.
e praetorium was not built but it would typically be Mediterranean in style with ranges of rooms built around an inner courtyard.
e house of the praefectus castrorum is not visible.

Římská armáda jako obléhatel

Jak na nepřátelské opevnění?

- Římská armáda užívala tři typy strategie:
  1. Vyhladovění (dlouhodobé obléhání)
  2. Lest (velice nejistá a riskantní strategie)
  3. Útok (vysoké ztráty v řadách legionářů)
- Při útoku se používaly i různé druhy obléhacích strojů

ROMAN SIEGECRAFT AND WORKS

Děkuji za pozornost

Prostor pro dotazy